

чоловік” [1, 7]; циркуляр начальника генерального штабу угорської королівської армії полковника Куті про організацію ефективної „боротьби проти ворожих десантників, агітаторів і партизанів” [1, 28]; таємна директива Гітлера про забезпечення тісного контакту між начальниками тилових установ, діючих військ і вищими керівниками СС і поліції з метою боротьби проти партизанів: „Необхідно використати всі засоби обману і маскуваня... Виправдала себе організація лжезагонів із місцевих жителів, що перебувають на службі в німців і діють під їх керівництвом” [1, 29]. Також див.: [1, 10-12].

У книзі чимало публіцистичних коментарів, що зумовлено її тематикою, домінує стриманий у художньому розумінні стиль, автор загалом ошадливий у використанні тропів. І все ж трапляються у творі лірично забарвлені, емоційні картини, писані рукою талановитого майстра (як-от розлогий опис осіннього карпатського краєвиду (див.: [1, 117-118]). Такі щоденникові записи презентують їхнього автора як людину з тонким відчуттям **краси**. Здавалося б, у часи всенародної трагедії не до сантиментів, а проте спостережливий юнак, що виріс в іншому – лісостеповому – регіоні України, вловлює принади гірського краю й описує їх як справжній митець: „Проти нас крізь серпанок туману на фоні неба вирізьблювалася висока гора. Це, мабуть, і є полонина Рівна... Навкруги розкинувся казково красивий ліс. Повз нас безбоязно пробігали гірські олені й косулі. Хотілося зупинитися, щоб роздивитися цю дивовижну красу...” [1, 19]. Або інший опис, де активно використана діалектна лексика, що часто має іншомовне походження (наслідок перебування Закарпаття в різних державних утвореннях, зокрема Угорщині та Румунії), задля творення відповідного регіонального колориту: „Я прокинувся від холоду. Визирнув з *колиби*. Дощ вже давно перестав. Високо на темному небі переливалися *Косарі* (сузір'я Оріон. – Л. Р.), над горами вже запалилась *Світляка* (Венера?). Коло *ватри* стояв чабан, спершись усією лівицею на свій *бігар*. Високо піднявши голову, він дихав на повні груди. Непереможний і гордий господар гір! Темна ніч, страшно навколо. А йому хоч би що! Він вірить, що скоро зійде сонце. Звідти, зі Сходу... Так і запам'яталася назавжди мені ця ніч – вся розцвічена вогнями ватри й далеких зірок” [1, 25]. Для з'ясування значень окремих слів ми змушені були вдаватися до „Словника русинської мови”, котрий люб'язно запропонувала Випускниця нашого університету, мешканка Прикарпаття Іванна Дідух-Грінченко, а проте й у ньому не всі слова наявні (приміром, „Світляка”).

Наприклад, слово „*бігар*” (зафіксоване у словнику русинської мови й означає „палиця” [3]), імовірно, угорсько-румунського (Бігар – прізвище, що зустрічається на Буковині, Бігар – водоспад у Румунії; Гайду-Бігар (угор. *Hajdú-Bihar*) – медьє (область) на сході Угорщини біля кордону з Румунією) або індоєвропейського походження (Бігар – штат в Індії), хоча можлива й простіша етимологія (від слова „бігати”); *ватра* – у перекладі з румунської означає „вогнище” (Ватра – село і Ватра-Дорней – місто в Румунії).

Художні засоби, використані в пейзажах, також мають регіональний колорит: „А дощ ллє, як з відра, на диво холодний вітер збирає хмаровиння, *терлюючи його, як вівчар отару*” [1, 108]. Використовуючи маловідомі діалектні слова, автор іноді декодує їх: „пир'яники” – „так у Закарпатті називали жандармів”, „гонведи – солдати угорської армії” [1, 22].

З твору напрошуються два важливі висновки: про підтримку радянських партизанів місцевим населенням і всезагальність антифашистської боротьби, що стало запорукою перемоги у війні. Тут чимало прикладів самовідданих учинків представників різних етносів, що засвідчують національно марковані антропоніми: Алексєнко, Потилєнко, Страх, Борканюк, Поп, Крєст'янінова, Астаф'єв, Ломухін, Гаспарян, Ціала Джавахія, Спєвак, Касим Кайсєнов, Самуїл Габерман, Дюла Кеваго, Йозєф Дейкань, Вацлав Цєммер, Ферєнц Патакі, Отто Штраус, Дизидєрій Погарєцький (справжній інтернаціонал!). Автор із почуттям вдячності згадує тих простих верховинців, котрі, ризикуючи життям, допомагали партизанам (дід Пашко, Іван Куклишин, вчителі-патріоти Костик і Станкович, лісоруби Василь Пузяк і Михайло Яцків, колишні бійці інтернаціональної бригади в Іспанії Микола Головка і Юрій Лович), і тих, хто поповнював новостворені партизанські загони для боротьби з ворогом. Серед них один називався „Студент”, оскільки до нього входили переважно студенти мукачівських і ужгородських гімназій (напрошується аналогія до так званих „студбатів”, теж

організованих зі студентів, членом якого став студент Харківського університету, пізніше класик української літератури Олесь Гончар).

Книга „Третій десант” засвідчила, що її автор назавжди полюбив карпатський край, його природу, історію, традиції, а головне – талановитих, добрих і відважних людей („Прекрасна і велична історія цього мужнього народу. Відірваний від материнського лона майже десять років, пригнічений і катований, він все ж не втратив своєї самобутності, своєї мови, своїх традицій і палкого бажання возз’єднатися з Україною в єдиній сім’ї народів” [1, 47]; „До чого ж гарні гори! Не закохатися в них не можна. Скільки краси й чарівності у цих водогроях, водопадах, шумливих, прозорих гірських річках і полонинах!” [1, 48]). Автор добре обізнаний із топонімією краю, що засвідчує багатий, регіонально забарвлений ономастикон твору, який рясніє назвами населених пунктів Закарпаття, полонин, скель, ущелин тощо (ойконіми (назви сіл, селищ, містечок): Лумшори, Лікіцари, Люта, Тихий, Великий Березний, Малий Березний, Липовець, Буковець, Муракеза, Бачки, Севлюш, Смерекове, Чорноголова, Хуст, Воловець, Свалява, Мукачево, Ужгород, Тур’я Поляна; гідроніми: річки Латориця, Уж, Ізвор, Шипот, Вича; водоспад Шепот (Шипот, – очевидно, сталася технічна помилка); ороніми: полонини Рівна, Боржавська, Плай, Тур’янська долина; гірські масиви і вершини Остра, Лютянська Кориця, Рівний Плай, Обавський Камінь, Менчул, Горгани; Великий Діл, Гемба, Магура, перевали Гуклівський й Ужоцький, урочище Синяк).

О. Тканко зі співчуттям повістує про драматичну долю верховинців, їхні бідування, а проте невтоленне прагнення до кращого життя (див.: [1, 55-67]).

Хоч у книзі повістується про найстрашнішу в історії людської цивілізації війну, проте ніде не смакується кровопролиття, жорстокість, відсутні натуралістичні подробиці (чим нерідко хибують твори воєнної тематики сучасних українських письменників). Більше того, наявні приклади **гуманного** ставлення радянських бійців: відпускають живими хортистів, що здалися в полон; під час штурму комендатури партизан Мещеряков рятує німецьке немовля, а пізніше закриє малюка своїм тілом від кулі снайпера. А Леонід Потиленко, щоб урятувати взятих у заручники жителів села, які дали йому притулок, сам добровільно виходить із укриття, аби потім завести в пастку ворогів й підірвати разом із собою... (цей епізод нагадує поему А. Малишка „Прометей”, яка також мала свого прототипа).

Хронологічно рамки зображуваного обмежені закарпатським рейдом влітку-восени 1944 року (перший запис датований 20 липня, останній – 28 жовтня), але вони розширюються у пролозі та епілозі і завдяки використанню засобів ретроспективи та антиципації. Так, завдяки засобам ретроспекції (спогади), дізнаємося про деякі віхи життєвої долі О. Тканка: дитинство, юність, навчання, участь у партизанському русі (див.: [1, 24-25], [1, 62-66]). Як своєрідна вставна новела сприймається цікава розповідь про відчайдушну акцію Олександра Тканка і німця Роберта Клейна по перешкоджанню гітлерівським військам переправитися на правий берег Дніпра біля села Ліплявого (пам’ятаю її ще зі студентських літ). Вдаючи із себе німецького полковника, представника ставки (Клейн) і його шофера (Тканко), вони повідомили фальшивий наказ про зупинення переправи і повернення фашистських частин на лівий берег, що сприяло успішному наступу Радянської Армії (див.: [1, 60-62]). За вдало проведену операцію обом було присуджено звання Героя Радянського Союзу. Однак таких власне автобіографічних моментів про особисті успіхи у творі обмаль – домінує розповідь про бойових соратників, що вигідно вирізняє скромного Олександра Васильовича від тих нині сущих, хто за життя ставить сам собі пам’ятники і погруддя.

У книзі є також антиципаційні вставки, зокрема повідомлення про подальшу долю учасників партизанського руху на Закарпатті (приміром, про К. Кайсенова (про цього сміливого казахського юнака Касима, якого в загоні називали лагідно „Вася”, багато мовиться в повісті), що став відомим письменником, Народним героєм Республіки Казахстан, лауреатом Міжнародної премії імені О. Фадєєва,). Про Олександра Васильовича згадує і Кайсенов у своїх книгах. Цікаві містичні збіги їхніх біографій: майже ровесники, відійшли у далекі світи у 2006 році: Олександр Васильович у квітні – місяці, у якому народився Касим, а останній у грудні – місяці, коли народився його бойовий побратим.

Говорити про повість О. Тканка, хоча вона невелика за обсягом, можна ще довго. Та й сама вона може багато розповісти про її автора і його бойових побратимів, життя кожного з яких заслуговує на окрему книгу. Але об'єм статті, на жаль, обмежений. Тож, підсумовуючи, наведемо слова автора передмови, одного з керівників партизанського руху генерал-майора у відставці О. М. Асмолова: „... хочеться підкреслити той емоційний моральний заряд, який несуть читачеві сторінки книги, особливо розповіді про діяльність комуністичного підпілля Верховини, про життя його славних і самовідданих героїв. Різні за віком, характером, вони мають спільні риси. Всіх їх єднає високе почуття інтернаціонального обов'язку, глибока переконаність у торжестві справедливості, ненависть до фашизму. Цю щирю повість з великою користю для себе прочитають і юнак-школяр, і ветеран війни” [4, 5].

Завершуючи розповідь про Олександра Васильовича Тканка як людину, не можемо обійти його активної громадянської позиції. Уже будучи в поважному віці (незважаючи на хвороби), він був неодмінно присутній на численних заходах-акціях, виступав проти деструктивних процесів у державі, проти (на догоду політичній кон'юнктурі) переписування історії, творцем якої він був сам і його героїчне покоління.

Список використаної літератури

1. Тканко О. В. Третій десант (З щоденника партизанської боротьби) Літературний запис П. Жука, М. Дашківського. – Київ: Політвидав України, 1985. – 184 с.
2. Тканко Олександр Васильович // Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Тканко_Олександр_Васильович
3. Словник русинської мови: Режим доступу: <http://slovo.uz.ua/index.php?letter=b>; Словничок діалектних слів, які вживаються у побуті на Березнянщині(без цензури+18)(оновлений): Режим доступу: <http://bereznyj.com.ua/posts/20-slovnichok-dek-lka-m-scevyh-sl-v-jak-vzhyvayuty-u-pobut-gromadjany-bereznjanschyny-bez-cenzury-18.html>
4. Асмолов О. Передмова// Тканко О. В. Третій десант (З щоденника партизанської боротьби) Літературний запис П. Жука, М. Дашківського. – Київ: Політвидав України, 1985. – С. 3-5.

ROMASHCHENKO Lyudmyla Ivanivna,
Doctor of Philological Sciences, Professor at the Department
of Ukrainian Literature and comparative studies
Bohdan Khmelnytsky National University at Cherkasy
e-mail: lirom5@mail.ru

*Одержано редакцією 13.01.2016
Прийнято до публікації 08.02.2016*

УДК 821.161.2

ВЕРТИПОРОХ Оксана Володимирівна,
кандидат філологічних наук, доцент кафедри
української літератури та компаративістики
Черкаського національного університету
ім. Б.Хмельницького
e-mail: vertuporoh@i.ua

ХТО СВОЮ КРОВ НЕ ГАНЬБИТЬ, ТОМУ ВОНА – ПОКРОВ!

Люко Дашвар. ПоКров. – Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2015. – 384 с.

Люко Дашвар вже котре дарує українському читачеві цікавий текст про трансформації людської душі. І призвичаївшись до традиційної думки про розважальний характер (для мене насамперед антидепресійний) масової літератури, очікуєш динамічного невибагливого сюжету, типових характерів героїв, щасливої розв'язки, любовної, акцентованою авторкою, лінії. Проте, почавши читати «ПоКров» (так, задля